

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง สภาพการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากันตบุรี ผู้วิจัย ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การบริหารการศึกษา
  - 1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา
  - 1.2 หลักการบริหารการศึกษา
  - 1.3 การบริหารแบบมีส่วนร่วม
  - 1.4 รูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
  - 1.5 ข้อดีของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
  - 1.6 ข้อจำกัดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
2. ทรัพยากรทางการศึกษา
  - 2.1 ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษา
  - 2.2 ความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษา
3. การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษา
  - 3.1 ความหมายของการระดมทรัพยากร
  - 3.2 แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา
  - 3.3 บทบาทของผู้บริหารในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา
4. ทรัพยากรทางการศึกษา
  - 4.1 ทรัพยากรบุคคล
  - 4.2 ทรัพยากรการเงิน
  - 4.3 ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์
  - 4.4 ทรัพยากรสารสนเทศ
  - 4.5 ทรัพยากรการบริหารจัดการ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยต่างประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยในประเทศ

การบริหารการศึกษา

ความหมายของการบริหารการศึกษา

คำว่า การบริหารการศึกษา มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลายความหมาย โดยให้ความสำคัญแก่ผู้บริหารว่าเป็นผู้นำองค์กรให้ก้าวสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีผู้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2545 : 59 - 60) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลาย ๆ คนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาให้เด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้านให้มีความสามารถ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

สมาน อัสวภูมิ (2545 : 52) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การจัดการของสถาบันต่าง ๆ ซึ่งออกแบบไว้เพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการสอนและการเรียน ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแต่ไม่ใช่ดำเนินการเอง ดังนั้นบุคลากรทุกคนที่อยู่ในระบบของโรงเรียนต้องร่วมมือกันเพื่อการบรรลุจุดประสงค์ กิจกรรมการบริหารต่าง ๆ ต้องออกแบบให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนด้วย

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2548 : 51) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

หวน พิณรุฬพันธ์ (2548 : 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ และความเป็นคนดี

ทงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ (2550 : 13) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่า เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ และให้เป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพ และเป็นประโยชน์ต่อสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลทางการศึกษา ซึ่งอาจเป็นการดำเนินงานของผู้บริหารร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา ร่วมมือกันพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม และคุณธรรมเพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม

หลักการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นการบริหารที่มุ่งที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพเป็นหลักในการบริหารการศึกษาในยุคปัจจุบันผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาจะต้องปรับกระบวนทัศน์ในหลักการบริหารการศึกษาใหม่ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนให้มีศักยภาพได้มีผู้กล่าวถึงหลักการบริหารการศึกษาไว้หลายประการ ดังนี้

ถวิล มาตรฐาน (2545 : 33) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารการศึกษาไว้ 4 แนวทาง ดังนี้

1. การยึดโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (Site Based Making) หรือ (School Based Decision Making) ที่มุ่งให้โรงเรียนมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเองได้ โดยยึดประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการผลิต (Profit Center) โดยผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพมีมาตรฐานขั้นสูง เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม สามารถดำรงตนในสังคมที่มีการแข่งขันสูง และสามารถร่วมมือในลกนานาชาติได้
3. การมีส่วนร่วมและร่วมคิดร่วมทำ (Participation & Collaboration) เพราะการศึกษาเป็นเรื่องของทุกคนในสังคมที่จะต้องร่วมกันพัฒนา ไม่ใช่เป็นความรับผิดชอบของผู้ใดผู้หนึ่ง
4. การกระจายอำนาจ โดยคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้แก่ โรงเรียน ผู้บริหาร ครูและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เชื่อว่าผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการศึกษาหรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็ก สามารถจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนผู้สอน และเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

จันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 21) ได้เสนอหลักการบริหารที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยมีกระบวนการบริหาร 7 ประการ ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนล่วงหน้าว่าองค์กรจะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
2. การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การกำหนดโครงสร้าง การแบ่งส่วนงาน การจัดสายการบังคับบัญชาและการกำหนดหน้าที่
3. การบริหารงานบุคคล (Staffing) หมายถึง การจัดอัตรากำลัง การสรรหา การพัฒนา การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การประเมินผลงาน การพิจารณาความดีความชอบ การให้สวัสดิการ และการให้พ้นจากงาน
4. การอำนวยการสั่งการ (Directing) หมายถึง การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการและการควบคุมบังคับบัญชา
5. การประสานงาน (Co - ordinating) หมายถึง การประสานงานเพื่อให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำเนินการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

6. การรายงานผลงาน (Reporting) หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้สมาชิกภายในองค์กรทราบความก้าวหน้าของการดำเนินการ

7. การจัดงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การใช้จ่ายเงิน การควบคุมการใช้จ่ายเงิน และการตรวจสอบด้านการเงิน

ธีระ รุญเจริญ (2550 : 185) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารเชิงประชาธิปไตยเพื่อผลสำเร็จของการบริหารงานร่วมกัน โดยมีหลักการบริหาร ดังนี้

1. เสรีภาพ หมายถึง การให้บุคคลแต่ละคนมีเสรีภาพในการที่จะกระทำสิ่งใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความเรียบร้อยของส่วนรวม

2. ความเสมอภาค หมายถึง บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิและโอกาสเท่าเทียมกัน

3. การศรัทธา หมายถึง การอยู่ร่วมกัน ร่วมมือกันฉันท์พี่น้อง และมีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

สรุปได้ว่า หลักการบริหารการศึกษาที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จ ผู้บริหารต้องอาศัยหลักการบริหารหลาย ๆ อย่าง เช่น การยึดโรงเรียนเป็นฐาน หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และหลักการกระจายอำนาจ เป็นต้น ซึ่งหลักการบริหารเหล่านี้จะนำองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

การบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

จันทราณี สงวนนาม (2545 : 69) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจและการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล

สมยศ นาวิการ (2545 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหาร ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวความคิดของการแบ่งอำนาจหน้าที่ โดยผู้บริหารแบ่งอำนาจหน้าที่การบริหารให้เข้ากับผู้ได้บังคับบัญชา

สมเดช สีแสง (2547 : 229) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การบริหารที่เปิดโอกาสให้พนักงานทุกระดับได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการภายในขอบเขตหน้าที่ของตน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการบริหารแบบใหม่ที่เรียกว่าการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร

ธีระ รุญเจริญ (2548 : 111) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารที่มุ่งจูงใจให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบในองค์กรที่ตนปฏิบัติงานอยู่ พิจารณาปัญหาและปฏิบัติงานร่วมกัน

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร เพื่อประโยชน์ในการระดมกำลังความคิดและแบ่งภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมจะช่วยสร้างบรรยากาศให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ และมีประสิทธิภาพ

รูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

อุทัย บุญประเสริฐ (2542 : 15 - 17) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ที่มีหลายแนวทางหลายทฤษฎีแตกต่างกันไปตามลักษณะของงาน ดังนี้

1. การให้คำปรึกษา (Consultation) การปรึกษาหารือเป็นการรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลบางประการก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินการ และเพื่อประเมินผลบางประการ ที่มองข้ามไป นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้มีการเสนอแนะทางเลือกประกอบการตัดสินใจ รูปแบบของการให้คำปรึกษาหารือนี้เหมาะสำหรับการบริหารภารกิจที่ไม่ใหญ่โตหรือใช้สำหรับผู้บริหารระดับต้น

2. การทำงานเป็นทีมหรือการสร้างทีมงาน (Team Building) เป็นกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ร่วมกันทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น ซึ่งในการทำงานทุกคนจะต้องเข้าใจ วัตถุประสงค์ มีการประสานงาน และสามารถทำหน้าที่แทนกันได้อย่างราบรื่น

3. กลุ่มคุณภาพงาน (QC Circles) เป็นการทำงานของคนกลุ่มเล็ก ๆ ประมาณ 3 - 15 คน แต่นิยมกันมากคือ 8 - 9 คน จากแผนกเดียวกัน มาพบกันเป็นประจำเพื่อควบคุมคุณภาพของงาน ปฏิบัติงาน ปรับปรุงวิธีการทำงาน โดยมาร่วมกันคิดค้นหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์จนได้ข้อสรุปของปัญหา จากนั้นจึงเสนอแนะแนวทางแก้ไข วิธีการนี้เหมาะสำหรับใช้กับบุคลากรในระดับพนักงาน ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร (Worker) หรือระดับหัวหน้างาน

4. การรับฟังข้อเสนอแนะ (Suggestion Programs : SP) เป็นการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้บุคลากรแต่ละคนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการทำงานเพื่อจะได้นำมาปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วิธีนี้จะเน้นไปที่แต่ละบุคคล ซึ่งตรงกันข้ามกับการบริหารโดยใช้กลุ่มในการแก้ปัญหา ข้อคิดเห็นนี้จะต้องมีสมาชิกทั้งหมดอย่างน้อยร้อยละ 15

5. การฝึกอบรมที่ - กระจุก (T-Group Approach or Sensitivity) เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในรูปของการฝึกอบรมในห้องปฏิบัติการ โดยจัดเป็นกลุ่มเล็ก ๆ นั่งพูดคุยกันอย่างเปิดเผย โดยทุกคนจะต้องทำความเข้าใจบุคลิก ค่านิยม แรงจูงใจ และปัญหาอุปสรรคในการทำงาน การฝึกอบรมประเภทนี้จึงเน้นกระบวนการ (Process) มากกว่าเนื้อหา (Content) ซึ่งจะทำให้รู้จักตนเองดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่ทัศนคติตลอดจนคุณค่าใหม่ของกลุ่ม

6. การมอบอำนาจ (Delegated Power) เป็นการกระจายอำนาจ (Decentralized) เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บริหาร สร้างบรรยากาศในการทำงานแบบประชาธิปไตย และเปิดโอกาสทางเลือกให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการบริหาร แต่อำนาจในการปกครอง หรือบังคับบัญชา ยังคงอยู่กับผู้บริหารสูงสุด

มานะ ทองรักษ์ (2549 : 8) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยมีหลักการ ดังนี้

1. การปรึกษาหารือ เป็นการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปคณะกรรมการ รูปแบบนี้เป็นการกระจายอำนาจการบริหาร และการตัดสินใจให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานด้วย

2. กลุ่มคุณภาพ เป็นการบริหารแบบเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในรูปของกลุ่มบุคคล 3 - 10 คน ที่อยู่ในหน่วยงานเดียวกันเป็นการฝึกฝนให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานร่วมกัน เพื่อค้นปัญหา วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง กลุ่มคุณภาพจะใช้ได้ดีก็ต่อเมื่อมีการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการใช้กระบวนการกลุ่ม

3. ระบบเสนอแนะ เป็นลักษณะการบริหารที่มีผู้รับฟังความคิดเห็นจากผู้ร่วมงาน รูปแบบนี้จะมีแบบฟอร์มข้อเสนอแนะให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องกรอกตามแบบที่กำหนด และจะมีคณะกรรมการพิจารณาข้อเสนอแนะ มีหน้าที่ประเมินข้อเสนอแนะนั้นว่าเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพียงใด รูปแบบนี้จะช่วยให้ผู้บริหารได้รับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายในการปฏิบัติหรือปรับปรุงงาน

4. ระบบส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจการ เป็นการส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับเป็นเจ้าของกิจการ ด้วยการลงทุนซื้อหุ้นบริษัทหรือบริษัทจ่ายโบนัสส่วนหนึ่งเป็นทุนเรือนหุ้นในแต่ละปี รูปแบบนี้ผู้บริหารอาจนำมาประยุกต์ใช้โดยสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของหน่วยงาน เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายพึงพอใจที่จะมีส่วนร่วม

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมจะต้องอาศัยการปรึกษาหารือ การทำงานเป็นทีมหรือเป็นกลุ่ม การรับฟังข้อเสนอแนะ การส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาจึงจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์

ข้อดีของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สมยศ นาวิการ (2545 : 50) ได้สรุปข้อดีของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. ช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจในองค์กรให้ดีขึ้น
2. ช่วยให้มีประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น

3. ช่วยทำให้เกิดกำลังใจและความพอใจที่จะทำงานมีมากขึ้น
4. ช่วยลดความเครียดในการทำงาน การขาดงานและการออกจากงานน้อยลง
5. ช่วยในการติดต่อสื่อสารและการยุติความขัดแย้ง

จันทรานี สวงนาม (2545 : 71) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้

ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์กร
2. ลดความขัดแย้งในการทำงาน เพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
3. สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน
4. ช่วยให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดี ทุกคนมีงานทำ
5. สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร
6. ลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม
7. ช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ช่วยให้พนักงานเกิดความรู้สึกว่าเขเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547 : 34) ได้กล่าวถึงข้อดีของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. เป็นการสร้างสรรค์ให้มีการระดมสรรพกำลังจากบุคคลต่าง ๆ เช่น พลังความคิด สติปัญญา ความรู้ความสามารถ เป็นต้น

2. เป็นการสร้างบรรยากาศและพัฒนาประชาธิปไตยในการทำงาน

3. ช่วยให้เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงานเพราะเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และมีส่วนช่วยให้ประสานงานกันดี

4. การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะทำให้งานมีประสิทธิภาพและคุณภาพที่ดีเพราะจะมีความรับผิดชอบน้อย

5. ผลงานที่เกิดขึ้นจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่บุคลากรทุกคนเพราะทุกคนมีส่วนร่วมในความสำเร็จ

6. ช่วยให้การงานสำเร็จลงได้ในเวลาอันรวดเร็วเพราะมีการแบ่งหน้าที่กันทำ

7. สร้างความสมดุลระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายปฏิบัติ

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีข้อดี คือ ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมต่องานที่ทำได้ จึงทำให้งานสำเร็จลงได้ในเวลาอันรวดเร็วเพราะมีการแบ่งหน้าที่กันทำ ช่วยให้งานมีประสิทธิภาพและคุณภาพที่ดี ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจแก่บุคลากรทุกคนเพราะได้มีส่วนร่วมในความสำเร็จ ช่วยให้การตัดสินใจขององค์กรดีขึ้น และสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานมีความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร

ข้อจำกัดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

สมยศ นาวิการ (2545 : 25 - 36) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. อุปสรรคด้านองค์กร

1.1 ประเพณีขององค์กรที่อยู่บนพื้นฐานการบริหารแบบเผด็จการให้ความสำคัญต่อการรักษาสภาพเดิมไว้มากกว่าการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ

1.2 ค่านิยมขององค์กรที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจและปฏิบัติงาน

1.3 คุณภาพของนโยบายและระเบียบวิธีปฏิบัติงาน จะยึดนโยบายและระเบียบวิธีปฏิบัติงานที่กำหนดขึ้นโดยไม่ปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์

1.4 คุณภาพของเจ้าหน้าที่ หากขาดบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ และขาดประสบการณ์ แบบมีส่วนร่วมจะมีอุปสรรคต่อการบริหารงาน

1.5 โครงสร้างขององค์กร เป็นระบบราชการมากเกินไปโดยไม่มีการปรับเปลี่ยน ไม่ยืดหยุ่นจะทำให้การทำงานล่าช้า ไม่คล่องตัว

1.6 การขาดบรรยากาศการสนับสนุนการมีส่วนร่วม จะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของงาน

2. อุปสรรคด้านการบริหาร

2.1 นิสัยของผู้บริหาร ผู้บริหารบางคนยึดติดกับการบริหารแบบเดิม ไม่เห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง

2.2 ความไม่เข้าใจหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร

2.3 ผู้บริหารขาดความมั่นคง กลัวสูญเสียอำนาจการบริหาร

3. อุปสรรคด้านผู้ใต้บังคับบัญชา

3.1 ขาดความสามารถในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

3.2 ขาดการติดตาม คิดว่าเป็นการเพิ่มงานเพิ่มความรับผิดชอบ

3.3 ขาดความรู้ในเนื้อหาหรือความชำนาญ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่สามารถมีส่วนช่วยอย่างแท้จริงในการมีส่วนร่วม

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2547 : 34) ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการบริหาร อาจทำให้เกิดความขัดแย้งหรือไม่สอดคล้องกับฝ่ายบริหาร ซึ่งอาจทำให้กิจกรรมนั้นล่าช้าหรือล้มเหลวได้

2. การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหาร อาจเป็นช่องทางหนึ่งที่เกิดกลุ่มอิทธิพลที่ใช้พลังของกลุ่มไปในทางที่ไม่สร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ของตนและพวกพ้องได้

3. ผู้บริหารบางคนคิดว่า การยอมให้ฝ่ายผู้ปฏิบัติงานมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจ และรับผิดชอบจะทำให้ตนเองสูญเสียอำนาจ
  4. การบริหารแบบมีส่วนร่วม ไม่สามารถนำไปใช้กับงานที่เร่งด่วนได้ เพราะต้องใช้เวลามากในกระบวนการบริหาร เช่น การประชุมหลายครั้งเพื่อให้ได้ข้อยุติ เป็นต้น
  5. การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบางกรณีต้องใช้งบประมาณมาก ดังนั้นจึงต้องคำนึงถึงผลตอบแทนว่า จะคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่
  6. การคัดเลือกผู้เข้าร่วมงานถ้าได้บุคคลที่ไม่มีความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมกับงานอาจทำให้เกิดการเสียเวลาและยุ่งยากในภายหลัง
  7. ความคิดเห็นของบุคคลภายนอกองค์กร โดยเฉพาะประชาชน อาจไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร
  8. การไม่เข้าใจในบทบาทหน้าที่มักจะทำให้เกิดการก้าวก่ายหน้าที่ซึ่งกันและกัน
- สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะเกิดข้อจำกัดต่องานที่ต้องการความเร่งด่วน เพราะต้องใช้เวลามากในกระบวนการบริหาร การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการบริหาร อาจเป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดกลุ่มอิทธิพลที่ใช้อำนาจในทางที่ไม่สร้างสรรค์ หากผู้บริหารและผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม จะทำให้งานไม่ประสบผลสำเร็จ

ทรัพยากรทางการศึกษา

ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษา

ทรัพยากรทางการศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญในการจัดการศึกษา ซึ่งมีหน่วยงานทางการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2543 : 6) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษาไว้ 2 แนวทาง คือ ความหมายที่แคบ ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ปัจจัยนำเข้าที่นำไปใช้เพื่อการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภทภายในสังคม ปัจจัยนำเข้าส่วนใหญ่จะเป็นรูปของเงินงบประมาณทั้งรายจ่ายเกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำ เช่น เงินเดือนและค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายวัสดุ อุปกรณ์และการลงทุน ความหมายที่กว้างของทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ปัจจัยนำเข้าและปัจจัยกระบวนการจัดการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้านั้นให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความสามารถในการระดมสรรพกำลังในสังคมเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริมเกื้อหนุนการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ การสละเวลามาให้ทางราชการของบุคคลในสังคม ซึ่งไม่ใช่ครู อาจารย์ประจำ นอกจากนี้ทรัพยากรทางการศึกษา ยังหมายถึง ทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนสื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ต ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อประโยชน์เพื่อการศึกษา

คณัย เทียนพุด (2545 : 67) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษาว่ามี 2 อย่าง คือ ทรัพยากรแข็ง เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เงินทุน คอมพิวเตอร์ ทรัพยากรอ่อน เช่น พนักงาน บุคลากร ผู้บริหาร ประสบการณ์ และการฝึกอบรมต่าง ๆ เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ข : 99) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษา ว่าครอบคลุมถึงทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งรวมถึงครูและบุคลากรทางการศึกษา สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ดิน อาคารสถานที่ และเวลาที่บุคคลในสังคมเสียสละให้กับการศึกษาด้วย

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 382) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรไว้ว่า หมายถึง สิ่งทั้งปวงอันเป็นทรัพย์ อาทิ เงินตราที่ดิน สมบัติพิสดานหรือวัตถุมีรูปร่าง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 1) ได้ให้ความหมายของคำว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ทรัพยากรที่มีใช้เงิน (Non Financial Resources) และทรัพยากรทางการเงิน (Financial Resources) ในความหมายแรก ทรัพยากรที่มีใช้การเงินครอบคลุมปัจจัยหลัก ๆ คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการ ตามนัยนี้ ทรัพยากรทางการศึกษาจึงรวมถึง บุคลากร ที่ดิน อาคาร สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และการผสมผสานการใช้ ปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และยังให้ความหมายในวงที่แคบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการจัดการในการแปรเปลี่ยนปัจจัยนำเข้านั้นให้บังเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล รวมถึงการจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการแสวงหาและระดม สรรพกำลังในสังคมเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม เกื้อหนุนการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ไม่จำเป็นต้อง เป็นเงิน อาจเป็นอุปกรณ์ เวลา หรือการสละเวลามาให้บริการทางการศึกษา จากบุคคลภายใน สังคม ซึ่งมีใช้ครูหรืออาจารย์ประจำ

สุทธิวรรณ ตันศิริจนาวงศ์ (2546 : 143) ได้กล่าวว่า ทรัพยากรการศึกษา หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา โดยมีองค์ประกอบ พื้นฐานในการบริหารจัดการศึกษา ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี รวมทั้งการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้สถานศึกษาทุกระดับสามารถนำไปใช้ในการบริหารจัดการของสถานศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549 : 4) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา หมายถึง ทรัพยากรที่มีใช้เงิน (Non Financial Resources) และทรัพยากรทางการเงิน (Financial Resources) ในความหมายแรก ทรัพยากรที่ไม่ใช่การเงินครอบคลุมปัจจัยหลัก ๆ

คือ ที่ดิน แรงงาน ทุน และการประกอบการ ตามนัยนี้ทรัพยากรทางการศึกษาจึงรวมถึงบุคลากร ที่ดิน อาคารสิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน นอกจากนี้ทรัพยากรทางการศึกษา ยังหมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการให้บริการทางการศึกษา ตลอดจนวิทยุ โทรทัศน์ ดาวเทียม อินเทอร์เน็ตที่สามารถใช้ประโยชน์ทางการศึกษา

หวน พินธุพันธ์ (ออนไลน์. 2554) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรทางการศึกษาว่า ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) และการจัดการ (Management) ที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึงปัจจัยใด ๆ ที่ใช้ในการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น บุคคล เงิน วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลสารสนเทศ การบริหารจัดการเพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์

ความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษา

ในการบริหารสถานศึกษา ทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารประสบผลสำเร็จ ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษาไว้ ดังนี้

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2545 : 6 - 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษา ดังนี้

1. ด้านปริมาณ สำหรับปริมาณของทรัพยากรมีผลต่อการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1.1 ประสิทธิภาพของกิจกรรม ถ้าหากทรัพยากรมีเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม ขององค์กร จะดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตรงข้ามถ้าหากปริมาณของทรัพยากรมีไม่เพียงพอ การดำเนินงานจะไม่มีประสิทธิภาพ

1.2 ประสิทธิภาพของกิจกรรม ถ้าหากปริมาณของทรัพยากรมีไม่เพียงพอ การดำเนินงาน กิจกรรมก็อาจไม่บรรลุเป้าหมายได้ ถ้าหากการดำเนินกิจกรรมเหมือนการวิ่งของรถยนต์ ซึ่งต้องใช้ น้ำมัน ถ้าหากน้ำมันมีไม่เพียงพอ รถยนต์ก็ไม่สามารถวิ่งถึงจุดหมายได้ฉันใด การดำเนินของกิจกรรม ขององค์กรก็เช่นนั้น ถ้าหากขาดทรัพยากรหรือทรัพยากรไม่เพียงพอแล้วการดำเนินกิจกรรม ให้บรรลุหรือสำเร็จภายในเวลาที่จำกัด

1.3 การเลือกกิจกรรมที่จะปฏิบัติ ปริมาณจะเป็นตัวกำหนดตัวหนึ่งในการเลือก กิจกรรมที่เหมาะสม ในการดำเนินกิจกรรมตามความเป็นจริงนั้น กิจกรรมจะเป็นตัวกำหนด ทรัพยากร แต่ในบางกรณีทรัพยากรจะเป็นตัวกำหนดกิจกรรม เนื่องจากข้อจำกัดของทรัพยากร และความจำเป็นที่จะต้องดำเนินกิจกรรมให้บรรลุ หรือสำเร็จภายในเวลาที่จำกัด

2. ด้านคุณภาพ คุณภาพของทรัพยากรมีผลต่อการดำเนินกิจกรรมขององค์กร มีนัยคล้ายคลึงกับปริมาณของทรัพยากรดังที่กล่าวมาแล้วคือ

2.1 ประสิทธิภาพของกิจกรรม คุณภาพของทรัพยากรจะมีผลต่อประสิทธิภาพของกิจกรรมค่อนข้างสูงในบางครั้ง แม้ทรัพยากรจะมีจำนวนมาก แต่ถ้าหากเป็นทรัพยากรที่ปราศจากคุณภาพการดำเนินกิจกรรมก็ปราศจากประสิทธิภาพได้ เช่น ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ถ้าหากโรงเรียนมีครูที่มีความรู้ความสามารถสูง การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนนั้นก็จะบรรลุเป้าหมาย คือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนสูง

2.2 ประสิทธิผลของกิจกรรม ประสิทธิผลของกิจกรรมหรือประสิทธิผลขององค์การมีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับคุณภาพของทรัพยากร ถ้าหากการดำเนินกิจกรรมใดทรัพยากรมีคุณภาพไม่ดี ประสิทธิผลอาจจะมีแต่จะค่อนข้างต่ำกว่าการมีทรัพยากรที่มีคุณภาพสูง

2.3 คุณภาพของกิจกรรม คุณภาพของกิจกรรมมีความสัมพันธ์เป็นอย่างมากกับคุณภาพของทรัพยากร ถ้าหากการดำเนินกิจกรรมใดได้ทรัพยากรที่มีคุณภาพสูง คุณภาพของกิจกรรมก็จะดีไปด้วย จากตัวอย่างการจัดการเรียนการสอน หากผู้สอนซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณวุฒิ ประสพการณ์สูง ก็จะทำให้ผู้สอนสามารถคิดหาวิธีการสอนที่ดีที่เหมาะสมกับผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จสูงไปด้วย

สุทธวีรธรรม ตันติรจนาวงศ์ (2546 : 50 - 51) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษา ดังนี้

1. เป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารจัดการศึกษา การบริหารจัดการศึกษาต้องใช้สิ่งสนับสนุน อำนาจความสะดวกต่าง ๆ โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ เงิน วัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลสารสนเทศ ถ้าปราศจากทรัพยากรพื้นฐานเหล่านี้การบริหารจัดการศึกษาก็จะเกิดขึ้นไม่ได้

2. เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต้องพัฒนาที่ทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะการพัฒนาบุคลากรครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกที่จะต้องพัฒนาในการบริหารจัดการศึกษา

3. ทรัพยากรการศึกษาจะทำให้สถานศึกษามีระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ เพราะมีการปรับปรุงการใช้ทรัพยากรการศึกษาในภารกิจงานของโรงเรียน ทั้งด้านการบริหารทั่วไป ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. ทรัพยากรการศึกษาจะทำให้มีระบบการบริหารจัดการสถานศึกษาทันสมัยมีอิสระคล่องตัวเนื่องจากมีระบบข้อมูล วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีในการติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานของสถานศึกษา

5. ทรัพยากรการศึกษามีประโยชน์ในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ในการบริหารจัดการศึกษาในภาพรวมและในระดับสถานศึกษาได้ประโยชน์สูงสุด

6. ทรัพยากรการศึกษาทำให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกส่วนของสังคมโดยการระดมทรัพยากรทุกด้าน เช่น บุคลากร งบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินจากภาครัฐ เอกชน และชุมชน เป็นต้น มาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา

หวน พันธุพันธ์ (ออนไลน์. 2554) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ทำให้สถานศึกษาดำเนินการเรียนการสอนหรือพัฒนาคนให้มีคุณภาพและได้ผลตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา
2. เป็นการช่วยส่งเสริมงานวิชาการให้มีคุณภาพ
3. เป็นการช่วยส่งเสริมการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ในสถานศึกษา
4. เป็นตัวกลางหรือกระตุ้นที่ทำให้กิจกรรมของสถานศึกษาดำเนินไปได้
5. มีบทบาทต่อกิจกรรมหรือการดำเนินการกิจของสถานศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

สรุปได้ว่า ความสำคัญของทรัพยากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยที่ทำให้การบริหารงานสำเร็จจะเป็นตัวกลางหรือเป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้กิจกรรมขององค์กรหรือหน่วยงานทั้งในด้านของปริมาณและคุณภาพประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษา

ความหมายของการระดมทรัพยากร

การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ช่วยสนับสนุนให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการระดมทรัพยากรไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 20) กล่าวว่า การระดมทรัพยากร หมายถึง การหาวิธีการหาค่าใช้จ่ายมาเสริมระบบการศึกษาให้ประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 115) กล่าวว่า การระดมทรัพยากรทางการศึกษา คือ การระดมทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษานั้นอาจอยู่ในรูปต่าง ๆ คือ ด้านเงินทุนโดยการจัดทำเป็นกองทุนเพื่อการศึกษา ด้านการถ่ายทอดความรู้ทางเทคนิคเฉพาะ และด้านกำลังคน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 928) ได้ให้ความหมายของการระดมว่า หมายถึง การรวบรวม การสรรหา การรวบรวมอย่างฉับพลัน ซึ่งพอจะสรุปความหมายของการระดมทรัพยากรว่า หมายถึง การรวบรวมทรัพยากร การแสวงหาทรัพยากร

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 51) ได้ให้ความหมายของการระดมทรัพยากรไว้ว่า หมายถึง การระดมสรรพกำลังทุกส่วนในสังคมเพื่อการจัดการศึกษา ทุกส่วนของสังคมทั้งครอบครัว ชุมชน รัฐ เอกชน องค์กรชุมชน สื่อมวลชน จะต้องตระหนักสำนึกรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอนแทนการผลักภาระให้เป็นความรับผิดชอบของรัฐเพียงอย่างเดียว แต่รัฐต้องมีเจตจำนงที่แน่วแน่และจริงจัง เพราะการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสติปัญญาที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลและความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติโดยส่วนรวม

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ (2546 : 143) ได้กล่าวว่า การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง การสรรหาบุคคล เงิน วัสดุสิ่งของ ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยี ไปใช้ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การระดมทรัพยากร หมายถึง การรวบรวม การแสวงหาทรัพยากรทุกประเภทที่มีในท้องถิ่นและต่างท้องถิ่นซึ่งได้มาจากการดำเนินการหลายรูปแบบมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา

แนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา

ได้มีผู้กล่าวถึงแนวทางการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาไว้ ดังนี้

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544 : 116) กล่าวว่า การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษานั้น แหล่งงบประมาณส่วนใหญ่มาจากงบประมาณแผ่นดินและบางส่วนมาจากการระดมทุก ๆ ส่วนของสังคมเพื่อการจัดการศึกษาด้วยมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

1. มาตรการด้านภาษี เป็นเครื่องมือในการระดมทรัพยากรและการลงทุน คือ การลดต้นทุนการระดมทุน ได้แก่ การลดหย่อน การยกเว้นภาษีโรงเรือนและที่ดินสำหรับสถานศึกษาเอกชน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสินค้านำเข้าเพื่อการศึกษา

2. การกันรายได้จากการเก็บภาษีมาใช้เพื่อการศึกษา ได้แก่ การเก็บภาษีมรดก โดยกำหนดมูลค่าขั้นต่ำของมรดกที่จะเก็บและให้กันรายได้จากภาษีดังกล่าวมาใช้เพื่อการศึกษา

3. การสนับสนุนให้มีบริจาคมเพื่อการศึกษาเป็นรายการหักลดหย่อนภาษีเงินได้ แยกต่างหากจากรายการลดหย่อนภาษีการรับมรดกที่บริจาคมเพื่อการศึกษา

4. การยกเว้นค่าธรรมเนียมการโอนอสังหาริมทรัพย์ที่บริจาคมเพื่อการศึกษา หากมีการจัดเก็บภาษีมรดกให้ยกเว้นการรับมรดกที่บริจาคมเพื่อการศึกษา

5. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่าย กำหนดให้ผู้เรียนระดับอุดมศึกษามีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายสูงขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 35 ของต้นทุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

6. การให้สถานศึกษามีอิสรภาพในการใช้จ่ายทรัพย์สินของสถานศึกษา ได้แก่ รายได้ และผลประโยชน์ของโรงเรียนและบุคลากร

7. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ได้แก่ การทำแผนที่การศึกษา การกำหนดขนาดและรูปแบบที่เหมาะสมของสถานศึกษา การกำหนดขนาดและอัตราค่าดังครุ ในสถานศึกษา การจัดให้มีมาตรฐานการจัดการทางการเงิน

8. การระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่น ได้แก่ การออกพันธบัตรการศึกษา ออกสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่อนำรายได้มาใช้สำหรับการศึกษา การสนับสนุนให้สถานศึกษามีเงินทุนระยะยาว โดยการนำงบประมาณเหลือจ่ายเข้าเป็นทุนสะสมของสถานศึกษา โดยไม่ต้องนำส่งกระทรวงการคลัง การกำหนดอัตราค่าสาธารณูปโภคสำหรับการบริการทางการศึกษาในอัตราพิเศษ เป็นต้น

ทัศนีย์ ลักขณาภิชน ชัช (2545 : 135 - 137) ได้กล่าวถึงการระดมทรัพยากร ด้านงบประมาณเพื่อการบริหารการศึกษาอาจทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การติดต่อส่วนตัว เป็นวิธีการที่นิยมกันมากที่สุดเพราะง่ายและอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างเพื่อน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนบ้าน ญาติ ซึ่งสามารถอธิบายวัตถุประสงค์ได้อย่างง่าย และเป็นวิธีการเข้าถึงที่ดี

2. การขอบริจาคตามบ้าน เป็นวิธีการหาทุนแบบไปเยี่ยมบ้านโดยส่วนตัว เพื่อสามารถอธิบายให้เข้าใจในวัตถุประสงค์ของการขอบริจาคเป็นวิธีการดั้งเดิมที่ทำกันมานานแล้ว

3. การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เป็นวิธีการที่หน่วยงานจัดส่งบุคคลเข้าไปติดต่อประสานงานกับหัวหน้าครอบครัวในชุมชนหนึ่งเพื่ออธิบายโครงการ กิจกรรมที่จัดทำขึ้น และมีการกำหนดวันขอรับเงินบริจาคที่แน่นอน

4. การจัดงานเลี้ยงอาหารค่ำและงานสังสรรค์ เป็นวิธีการหาทุนที่น่าสนใจ และพึงพอใจมาก มีกิจกรรมประกอบต่าง ๆ ที่สนุกสนานและสนองความต้องการของผู้ร่วมงาน มักเป็นในรูปแบบการดื่มน้ำชา การรับประทานอาหารร่วมกัน การแสดงละครและดนตรี

5. การขายบัตรงานบันเทิง คนโดยส่วนใหญ่มักจะคิดถึงผลประโยชน์ที่ได้รับกลับคืน การขายบัตรจึงต้องคำนึงถึงความต้องการของมนุษย์ด้วย เช่น จัดฉายภาพยนตร์ การแสดงดนตรี งานเดินร่ำ เป็นต้น

6. การรวบรวมขายของเก่า เป็นอีกวิธีหนึ่งของการหาทุน เช่น การขายขวด กระดาษ กระป๋อง เสื้อผ้า เป็นต้น

7. การขายของที่ระลึก เป็นการระดมทุนโดยการขายของที่ระลึก เช่น เหรียญ ชง รูปภาพ ดอกไม้ สติกเกอร์ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2545 : 19 - 20) ได้กล่าวถึง การระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา ดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ระหว่างสถาบันการศึกษาด้วยกัน ภาคเอกชน ชุมชน วิชาการ องค์กรวิชาชีพ ตลอดจนประชาสังคมในการจัดหลักสูตรการเรียน การสอน รวมทั้งพัฒนาความสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายกับต่างประเทศเพื่อยกระดับมาตรฐาน การศึกษาสู่ความเป็นสากล

2. ส่งเสริมให้ความรู้และจัดแหล่งการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แก่ประชาชนอย่างเพียงพอและกว้างขวาง เพื่อเสริมสร้างความคิดอย่างมีเหตุผล และสามารถ นำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้อย่างสมดุลในวิถีชีวิต

3. สนับสนุนให้ชุมชนในท้องถิ่นและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและดูแล เด็กปฐมวัย และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา รวมทั้งตรวจสอบการดำเนินงานการจัดบริการสังคม ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 16) กำหนดไว้ใน มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้านงบประมาณการเงิน และทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ดังนี้

1. ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บ ภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2. ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริม และให้แรงจูงใจในการระดม ทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุนและใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษี ตามความเหมาะสมและความจำเป็น ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 114) กล่าวว่าในการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารอย่างมี ประสิทธิภาพควรมีการจัดระบบให้ชัดเจนดังต่อไปนี้

1. เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างงบประมาณกับการบริหารและการจัดการศึกษา โดยจะต้องนำสิ่งที่สถานศึกษากำหนดไว้ทั้งเรื่องวิสัยทัศน์ นโยบาย แผน และการประเมินผล

ของสถานศึกษามาเป็นตัวตั้ง และนำทรัพยากรหรืองบประมาณเข้ามาเป็นตัวสนับสนุนก็มีโอกาสที่จะบริหารงบประมาณให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

2. กำหนดความจำเป็นของหมวดรายจ่าย “การลงทุน” ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งโดยจัดลำดับความสำคัญของหมวดรายจ่ายและสัดส่วนของงบประมาณระหว่างหมวดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

3. ระบบบัญชีของสถานศึกษา โรงเรียนต้องเลือกระบบบัญชีที่ดีสำหรับแสดงเงินงบประมาณที่ได้มา สามารถสะท้อนถึงต้นทุนการจัดการศึกษาและสะดวกต่อการใช้สอย

4. การเงินและการพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้างจำเป็นต้องทำอย่างเป็นระบบและมีหลักฐานชัดเจน ถ้าดูแลไม่ดีอาจจะมีกรทุจริตเกิดขึ้น ฉะนั้นเรื่องการเงิน บัญชีและพัสดุนั้นถ้าสถานศึกษาสามารถหาบุคลากรมืออาชีพเข้ามาทำงานเรื่องนี้โดยเฉพาะไม่จำเป็นต้องให้ครูมาทำงานในด้านนี้ เพื่อให้ครูมีเวลาปฏิบัติการสอนได้เต็มที่และปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังครูก็จะลดลงไป

สรุปได้ว่า แนวทางในการระดมทรัพยากรทางการศึกษามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การดำเนินการระดมทรัพยากรต้องให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเน้นบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

บทบาทของผู้บริหารในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

ได้มีนักวิชาการทางการศึกษาได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2543 : 30) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารมีบทบาทในการระดมทรัพยากรด้านงบประมาณ โดยการของบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน

เสนาะ ดิยาว (2543 : 7 - 13) ได้กล่าวถึงบทบาทของว่าผู้บริหารเป็นผู้บริหารทรัพยากรที่มีอยู่ ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการเงินและงบประมาณ มีความสามารถในการบริหารวัสดุ ครุภัณฑ์ การก่อสร้าง การบำรุงรักษา ตลอดจนการแสวงหาการสนับสนุนจากภายนอก

กมล ฉายาวัฒน์ (2549 : 174) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในการระดมทรัพยากรท้องถิ่นจากแหล่งต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชนในท้องถิ่น โดยศึกษาสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและชุมชน จัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท้องถิ่น เลือกระบบบัญชีและวิธการ การนำองค์กรออกสู่ชุมชน และการนำชุมชนเข้าสู่องค์กร นอกจากนี้ผู้บริหารยังต้องมีบทบาทในการระดมทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ โดยกำหนดนโยบายให้องค์กรนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้มากที่สุด จัดประชุมสัมมนาให้ความรู้เกี่ยวกับ

แหล่งทรัพยากรในท้องถิ่น จัดนิเทศภายในเกี่ยวกับการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้สนับสนุน การเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้บริหารต้องรู้จักแหล่งทรัพยากร และมีบทบาทในการบริหารทรัพยากร อันเป็นประโยชน์จากทรัพยากรได้สูงสุด สิ้นเปลืองทรัพยากรน้อยที่สุด เกิดความเสมอภาค เป็นธรรม และใช้ทรัพยากรได้เหมาะสมโดย

1. การจัดทำแผนการใช้ทรัพยากร
2. การจัดสรรทรัพยากร
3. การใช้ทรัพยากร
4. การควบคุมการใช้ทรัพยากร
5. การประเมินการใช้ทรัพยากร

การบริหารทรัพยากรบุคคลผู้บริหารควรดำเนินการตามกระบวนการ ดังนี้

1. การวางแผน
2. การสรรหา
3. การบรรจุและแต่งตั้ง
4. การปฐมนิเทศ
5. การมอบหมายงาน
6. การพัฒนาบุคลากร
7. การประเมินบุคคล
8. การจัดสวัสดิการ
9. การกำหนดวินัย

การบริหารงบประมาณ

1. การจัดตั้งงบประมาณ
2. การบริหารการเงินและทรัพย์สิน
3. การจัดการเกี่ยวกับการรับและการจ่ายเงิน
4. การเก็บรักษาเอกสารหลักฐานทางการเงินอย่างเป็นระบบ
5. การทำบัญชีแบบพึงรับพึงจ่าย
6. การตรวจสอบและติดตามผลการใช้จ่ายเงิน

การบริหารวัสดุอุปกรณ์การศึกษา

1. การวางแผนการใช้พัสดุ
2. การแสวงหาพัสดุ
3. การควบคุมพัสดุ

4. การใช้วัสดุ

5. การบำรุงรักษา

6. การจำหน่าย

การบริหารข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี

1. การวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล

2. การตรวจสอบข้อมูล

3. การดำเนินการจัดทำข้อมูล ประมวลเป็นสารสนเทศ

4. การจัดเก็บข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

6. การนำข้อมูลไปใช้

สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษา ถ้าสามารถระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการจัดการศึกษาได้มากเท่าใด ก็จะทำให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ทรัพยากรทางการศึกษา

นักการศึกษาและนักวิชาการให้คำจำกัดความของประเภทของทรัพยากรทางการศึกษาไว้หลายประการ ดังนี้

ปราณูช กกล้าผจญ (2542 : 18) ได้จำแนกประเภทของทรัพยากรทางการศึกษาเป็น 5 ประเภท คือ คน เงิน วัสดุ เครื่องมือ และการจัดการ

พนิจดา วีระชาติ (2542 : 35 - 36) ได้แบ่งทรัพยากรในชุมชนที่ใช้ในการบริหารการศึกษาไว้ 3 ประเภทดังนี้

1. บุคคล ได้แก่ บุคคลกลุ่มต่าง ๆ

1.1 บุคลากรในโรงเรียน คือ คณะครู ตลอดจนคนงาน ภารโรง และนักเรียนที่สามารถที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาได้

1.2 บุคลากรนอกโรงเรียน ได้แก่ คณะกรรมการระดับจังหวัดและอำเภอ กลุ่มภาคเอกชนทุก ๆ ด้านของอาชีพและหน่วยงาน

2. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น หรือจัดทำขึ้น ได้แก่ อาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ โบราณวัตถุ โบราณสถาน บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ตลอดจนที่ทำการของรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ

3. สิ่งที่เป็นระเบียบแบบแผน ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรม การปกครอง การเมือง ระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนอาชีพ และความเป็นอยู่ของประชาชน ได้แก่

3.1 ศิลปะพื้นบ้าน เช่น เครื่องจักสาน เครื่องทำนาประเภทไถ คราด เกวียน บ้านเรือนไทย เป็นต้น

3.2 การละเล่นพื้นบ้าน เช่น ตะกร้อ ตีจับ มอญซ่อนผ้า เป็นต้น

3.3 เพลงพื้นบ้าน เช่น เพลงเรือ เพลงน้อย เพลงเหย่ย เพลงอีแซว เพลงโคราช ลำตัด เพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น

3.4 นิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องปลาบู่ทอง นางสิบสอง เป็นต้น

3.5 ยาพื้นบ้าน เช่น พืชผล พืชผักชนิดต่าง ๆ สมุนไพรต่าง ๆ เป็นต้น

3.6 ภูมิปัญญา คือ ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ของตำบล

3.7 ปริศนาคำทาย คำพังเพย คำสุภาษิต

3.8 ประเพณี เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2544 : 43) ได้จำแนกประเภทของทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาว่ามี 4 M's อันได้แก่ คน (Men) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และการจัดการ (Management)

ปรีชา คัมภีร์ปกรณ์ (2545 : 8) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรทางการศึกษาตามแนวเศรษฐศาสตร์ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกระดับ
2. ทรัพยากรทางกายภาพ ประกอบด้วย
  - 2.1 ที่ดิน (Land)
  - 2.2 เครื่องอำนวยความสะดวก (Facilities)
  - 2.3 เครื่องมือ (Equipment)
  - 2.4 วัสดุ / หรือพลังงาน (Materials and or Energy)
3. ทรัพยากรการเงิน ได้แก่ เงิน และสิ่งอื่น ๆ ที่สามารถใช้แทนเงินได้
4. ข้อมูลสนเทศ ประกอบด้วย
  - 4.1 ข้อมูล (Data)
  - 4.2 ความรู้ (Knowledge)
  - 4.3 ละมุนภัณฑ์ (Software)
  - 4.4 อุปกรณ์ (Hardware)

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 109) ได้จำแนกประเภทของทรัพยากรทางการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรที่เป็นตัวเงิน ได้แก่ งบประมาณที่ได้จากส่วนกลางหรือเป็นเงินบริจาค
2. ทรัพยากรที่ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความร่วมมือที่ได้รับ เช่น บริจาคเวลา ความรู้ ความคิด คำแนะนำ บริการ แหล่งเรียนรู้และวัสดุต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้จัดการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 1) ได้จัดประเภทของทรัพยากรทางการศึกษาเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรที่ไม่ใช่เงิน ซึ่งครอบคลุมปัจจัยการผลิตหลัก เช่น ที่ดินซึ่งเป็นทุนที่ใช้ในการประกอบการ รวมถึงบุคลากร อาคารสิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และการผสมผสานการใช้ปัจจัยต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

2. ทรัพยากรทางการเงิน ซึ่งมีการเสนอให้มีการระดมเงินจากแหล่งอื่น ๆ นอกเหนือจากงบประมาณแผ่นดินมาใช้ในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น

กมล ฉายาวัดนะ (2549 : 174) ได้แบ่งทรัพยากรออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรบุคคล หมายถึง พนักงาน บุคลากรทางด้านต่าง ๆ ผู้บริหาร คณะกรรมการ รวมทั้งบุคลากรจากชุมชนภายนอก

2. ทรัพยากรทางการเงิน หมายถึง งบประมาณหรือเงินนอกงบประมาณ และรายได้อื่นที่นำมาใช้จ่ายในองค์กรได้

3. ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ เช่น วัสดุที่ใช้ในการดำเนินงาน เครื่องมือทดลองทางวิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์โสตทัศนศึกษาต่าง ๆ

4. ทรัพยากรที่เป็นข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีที่ใช้ในการบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล

ชญัญชี่ กังคานนท์ (2550 : 3) ได้กล่าวถึงประเภทของทรัพยากรทางการศึกษาไว้ ดังนี้

1. คน เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุด เพราะคนมีชีวิต มีจิตใจ มีอารมณ์ ความรู้สึก ดังนั้นการจัดการจึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับตัวคนมากที่สุด

2. เงิน เป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนในการจัดหาทรัพยากรชนิดต่าง ๆ เข้ามาภายในองค์กร เงินจะหล่อเลี้ยงและอำนวยความสะดวกในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กรไปได้โดยไม่ติดขัด

3. วัสดุ ได้แก่ วัสดุดิบและสิ่งของที่จัดหามา เพื่อใช้ในการดำเนินการผลิตหรือให้บริการ

4. วิธีการบริหาร เป็นกระบวนการ ระเบียบ ขั้นตอนและวิธีปฏิบัติในการทำงานเพื่อให้องค์กรประสบความสำเร็จ

สุนทร โคตรบรรเทา (2551 : 156 - 157) ได้แบ่งทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารการศึกษาเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น แสงแดด น้ำ อากาศ แผ่นดิน ที่ดิน ทะเล สัตว์ พืช ป่า ภูเขา แร่ธาตุ สภาพแวดล้อมตามธรรมชาติอื่น ๆ ในท้องถิ่น เป็นต้น

2. ทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ ประชาชนหรือบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้น และบุคคลจากท้องถิ่นอื่นที่มาเยี่ยมหรือผู้ที่รับเชิญมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนในบางโอกาส เช่น พระ เจ้าหน้าที่ทางการเกษตร เจ้าหน้าท้องถิ่น หรือผู้ที่มีประสบการณ์ต่าง ๆ ชาวต่างชาติ ผู้มีชื่อเสียงในวงการต่าง ๆ นักธุรกิจ พ่อค้า เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม ผู้นำกลุ่มกิจกรรม ทางศาสนา ประเพณี กลุ่มการเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ ในท้องถิ่น

3. ทรัพยากรในลักษณะที่เป็นสถาบันในท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรต่าง ๆ วัด ตลาด ห้องสมุดประชาชน สถานีอนามัย ศาลาประชาคม กลุ่มชานา เทศบาล ศาล สวนสาธารณะ กลุ่มการเมือง

4. ทรัพยากรทางเทคนิค หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นวัตกรรมด้านต่าง ๆ สิ่งประดิษฐ์คิดค้น ระบบสื่อสารคมนาคม ศูนย์คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรือระบบใหม่ ๆ ที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ จินตนาการ สร้างสรรค์และประดิษฐ์คิดค้น

5. ทรัพยากรในรูปกิจกรรมของท้องถิ่น เป็นกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ซึ่งโรงเรียนอาจนำนักเรียนไปศึกษาหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงาน เช่น การรณรงค์เพื่อป้องกันอุบัติเหตุและเสริมสร้างความปลอดภัยในท้องถิ่น การรณรงค์ เพื่อรักษาความสะอาด การส่งเสริมสนับสนุนการออกเสียงเลือกตั้งและกระบวนการประชาธิปไตย ในท้องถิ่น การปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ แหล่งพักผ่อนหย่อนใจในชุมชน

6. ทรัพยากรด้านการเงิน หมายถึง ทรัพยากรในรูปการเงินทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จากผู้มีฐานะดี จากผู้ที่บริจาคเพื่อสนับสนุน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

สรุปได้ว่า ประเภททรัพยากรทางการศึกษานั้นมีหลายประเภทขึ้นอยู่กับกระทำการดำเนินงาน ขององค์กรว่ามีแนวทางการดำเนินงานอย่างไร และจะต้องใช้อะไรบ้างเป็นตัวประกอบในการดำเนินงาน ให้ประสบความสำเร็จ จึงอาจกล่าวได้ว่าทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรสารสนเทศ และทรัพยากร การบริหารจัดการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหาร การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารัตนบุรี โดยยึดแนวทางดังนี้

ทรัพยากรบุคคล

1. ความหมายของทรัพยากรบุคคล

ทรัพยากรบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดสำหรับการจัดการศึกษาเพราะเกี่ยวกับบุคคล ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ที่มีส่วนร่วมสนับสนุนในการจัดการศึกษา ได้มีผู้ให้ความหมาย ของทรัพยากรบุคคลดังต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 55) ได้กล่าวถึงทรัพยากรบุคคลในความหมาย ดังนี้

1. ภูมิปัญญา (Wisdom) ที่เกิดจากการสร้างสมประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันและถ่ายทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม
2. ประชาชนชาวบ้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนให้สามารถถ่ายทอดชี้แนะให้ความเห็นต่อชุมชนในท้องถิ่นนั้น ๆ
3. แหล่งวิทยาการให้การศึกษา เช่น สถาบันครอบครัว ชุมชน วัด หรือสถานศาสนา และสถานประกอบการ เป็นต้น

ปรีชา คัมภีรปกรณ์ (2545 : 65) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคลว่ามี 2 ความหมาย ทรัพยากรมนุษย์ความหมายกว้าง หมายถึง ประชากรทั้งหมดที่รวมกันอยู่ในสังคมหรือประเทศ ส่วนความหมายแคบ ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง ประชากรในกลุ่มเฉพาะที่เป็นอุปทานของแรงงาน ซึ่งมีอายุ 15 - 60 ปี รวมทั้งผู้ประกอบการที่มีความคิดริเริ่มและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้

สุทธีวรรณ ตันติรจนาวงศ์ (2546 : 152) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาและสถานศึกษานำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาได้ เช่น ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษา เจ้าของประกอบการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา เป็นต้น

อุทัย บุญประเสริฐ (2549 : 156 - 157) ได้กล่าวว่าทรัพยากรบุคคล หมายถึง ประชาชนหรือบุคคลประเภทต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นโดยเฉพาะและบุคคลจากท้องถิ่นอื่นที่มาเยี่ยมหรือผู้ที่รับเชิญมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนในบางโอกาส เช่น พระ เจ้าหน้าที่ทางการเกษตรอำเภอ เจ้าหน้าอนามัย ผู้ที่เคยเดินทางไปในที่ต่าง ๆ หรือผู้ที่มีประสบการณ์ต่าง ๆ คนต่างด้าว ชาวต่างชาติ ผู้ที่มีชื่อเสียงในวงการต่าง ๆ นักธุรกิจ พ่อค้า เจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม ผู้นำกลุ่มกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี กลุ่มการเมือง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ

สรุปได้ว่า ทรัพยากรบุคคล หมายถึง บุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ครู อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ แพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตำรวจ พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถ ผู้นำท้องถิ่น ด้านการปกครอง ผู้นำศาสนา เจ้าของสถานประกอบการ ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ นักศึกษา ศิษย์เก่า และประชาชนชาวบ้าน

2. ความสำคัญของทรัพยากรบุคคล

ทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญของการบริหารการศึกษา ได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรบุคคลที่จะทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จได้ ดังนี้

พะยอม วงศ์สารศรี (2542 : 2) ได้กล่าวว่าทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญต่อการจัดการองค์กรมอย่างหนึ่ง บุคคลที่สร้างสรรค์สิ่งทุกอย่างจนกระทั่งกลายเป็นผลผลิต หรือการบริการที่น่าองค์กรไปสู่ความสำเร็จและเป็นการฉายภาพลักษณะที่ดีขององค์กรสู่สาธารณชน โดยทั่วไปบุคคลแต่ละคนมีลักษณะหลากหลายแตกต่างกันในด้านความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย การดำเนินการให้บุคคลสามารถสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยความสามารถทางการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กร

สุทธิวรรณ ดันตริจนาวงศ์ (2546 : 152 : 153) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรบุคคลไว้ว่า เป็นผู้ที่ดำเนินการจัดการทรัพยากรอื่น เช่น ทรัพยากรทางวัตถุ ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น ให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญดังต่อไปนี้

1. ทรัพยากรบุคคล เป็นผู้ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา หรือชักจูงบุคลากรภายนอกสถานศึกษาให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ชุมชน และประเทศชาติต่อไป
2. ทรัพยากรบุคคล เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ ผู้บริหารศึกษานิเทศก์ ราษฎรชาวบ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์มาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนสูงสุด
3. ทรัพยากรบุคคล จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนด้านการบริหารสถานศึกษาและด้านการเรียนการสอน โดยนำความรู้ทางวิชาการผสมผสานกับประสบการณ์ที่ตนเองมีอยู่ มาสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ให้ทันสมัยตรงกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน
4. ทรัพยากรบุคคล เป็นผู้มีความสำคัญในการกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
5. ทรัพยากรบุคคล เป็นแบบอย่างที่ดีที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนปฏิบัติตามเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตตามศักยภาพ โดยเฉพาะชุมชนที่มีความพร้อม จะมีความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนและระหว่างชุมชน ให้สถานศึกษาที่อยู่ในชุมชนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ทรัพยากรบุคคล เป็นผู้ที่ทำให้สถานศึกษามีทรัพยากรเพียงพอในการจัดการศึกษา เช่น งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องมือฝึกทักษะต่าง ๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่า ทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา ช่วยสนับสนุนด้านการบริหารและด้านการเรียนการสอน และส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ รวมทั้งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม ชุมชน และของประเทศชาติ

ทรัพยากรการเงิน

1. ความหมายของทรัพยากรการเงิน

ทรัพยากรการเงินมีความสำคัญต่อองค์กรที่จะนำไปสู่การดำเนินงานได้สำเร็จ ได้มีผู้กล่าวถึงความหมายของทรัพยากรการเงินไว้ ดังนี้

นงราม เศรษฐพานิช และคณะ (2541 : 49) กล่าวถึง ทรัพยากรทางการเงิน หมายถึง รายได้อื่น ๆ อีกแหล่งหนึ่งคือเงินรายได้ของสถาบันการศึกษาที่ได้จากกิจการและกิจกรรมต่าง ๆ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 6) ได้ระบุไว้ในหมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ว่าได้แก่งบประมาณ การเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา

1. รายได้จากการให้บริการวิชาการ ซึ่งได้มาจากการจัดสัมมนา การจัดอบรมทางวิชาการ

2. รายได้จากการรับจ้างและจัดทำสิ่งของ

3. รายได้อื่นเนื่องมาจากทรัพย์สินของสถาบัน ซึ่งอยู่ในรูปดอกเบี้ยและค่าเช่า อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น

ณรงค์ สัจพันโรจน์ (2545 : 384) ได้กล่าวถึงความหมายของทรัพยากรงบประมาณว่า งบประมาณ หมายถึง แผนงานที่แสดงออกในรูปของตัวเงินสำหรับระยะเวลาหนึ่งอันแน่นอนเกี่ยวกับโครงการดำเนินงาน

ธรรมรส โชติคุณุชร์ และจำรัส นองมาก (2545 : 552) ได้ให้ความหมายของงบประมาณที่ใช้ในการบริหารสถานศึกษาว่า หมายถึง แผนการใช้จ่ายทรัพยากรในการที่จะดำเนินการใด ๆ

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ (2546 : 159) ได้ให้ความหมายของทรัพยากรทางการเงินว่า หมายถึง เงินทุนที่เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการสถานศึกษา ได้แก่ เงินงบประมาณแผ่นดิน หรือเงินอุดหนุนของสถานศึกษา และเงินนอกงบประมาณ

เงินงบประมาณแผ่นดิน หมายถึง เงินที่ได้มาจากงบประมาณ รายจ่ายประจำปี ตามพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี สถานศึกษาจะต้องมีระบบการบริหารจัดการทางการเงินและจัดทำบัญชีตามเกณฑ์รายรับ - รายจ่าย เพื่อรับการตรวจสอบการใช้เงินให้มีความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

เงินนอกงบประมาณ หมายถึง เงินที่ไม่ใช่เงินที่มาจากงบประมาณแผ่นดิน เป็นเงินบำรุงการศึกษาหรือเงินที่สถานศึกษาได้รับ เช่น เงินที่ได้รับจากการแสดงหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักเรียน เงินบริจาค เงินค่าบริการที่ได้รับจากการใช้อาคารสถานที่ หรือทรัพย์สินของสถานศึกษา เป็นต้น

สรุปได้ว่า ทรัพยากรทางการเงิน หมายถึง งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐบาล และเงินนอกงบประมาณ หรือเงินรายได้ของสถานศึกษาซึ่งได้รับการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ เงินที่มีผู้บริจาคจากองค์กรต่าง ๆ รายได้ผลประโยชน์จากผลผลิต การให้บริการและจากการใช้ทรัพย์สินของสถานศึกษา จัดทำฟ้าป่าการศึกษา การจัดตั้งกองทุน มูลนิธิในสถานศึกษา จัดงานการกุศล หรือการจัดกิจกรรมในเทศกาลต่าง ๆ เพื่อหาทุนมาใช้ในการจัดการศึกษา หรือดำเนินโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ

2. ความสำคัญของทรัพยากรการเงิน

ธรรมรส โชติคุณุสร และจรัส นองมาก (2545 : 554 - 555) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรการเงินไว้ ดังนี้

1. ใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษา สถานศึกษาแต่ละแห่งมีภารกิจที่ต้องดำเนินการมากมาย เช่น เรื่องเกี่ยวกับการดำเนินงานวิชาการ หรืองานการเรียนการสอน งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานธุรการและการเงิน งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนรวมทั้งงานโครงการพิเศษต่าง ๆ เป็นต้น งานดังกล่าวจำเป็นจะต้องอาศัยเงิน อันเป็นทรัพยากรหลัก เพื่อสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติโครงการหรือกิจกรรม เพื่อช่วยให้งานด้านต่าง ๆ บรรลุมากขึ้นน้อยแค่ไหน งบประมาณจึงเป็นปัจจัยให้ผู้บริหารปฏิบัติภารกิจให้สอดคล้องตามขอบข่ายงานที่กำหนดและในขณะเดียวกันจะได้ป้องกันการปฏิบัติงานที่ไม่จำเป็นของสถานศึกษาให้ลดน้อยลงได้อีกด้วย

2. ช่วยให้อาจจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากทรัพยากรไม่ว่าจะเป็น คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในสถานศึกษาที่มีอยู่อย่างจำกัด อาจกล่าวได้ว่า ไม่มีสถานศึกษาใดที่มีทรัพยากรเพียงพอกับความต้องการ ทรัพยากรทุกอย่างที่สามารถสรรหามาได้เพื่อการดำเนินการต่าง ๆ ล้วนมีอย่างจำกัดทั้งสิ้น วิธีการของงบประมาณจะเป็นเครื่องมือในการใช้จ่ายหรือจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมีการวางแผน

การใช้จ่ายทรัพยากร โดยเฉพาะเรื่องเงินให้สอดคล้องกับรายได้ว่า จะจัดขึ้นเพื่อการดำเนินงานด้านใด เท่าไร มีการจัดลำดับความสำคัญของงาน โครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ การกำหนดระดับ และปริมาณที่ควรจะใช้ รวมทั้งการติดตาม กำกับการปฏิบัติงานนั้น ๆ การดำเนินงานของสถานศึกษาจึงสามารถก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้ภาวะทรัพยากรซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด

3. เป็นประโยชน์ในการตรวจสอบดูแลการปฏิบัติงาน เนื่องจากงบประมาณได้ระบุการใช้จ่ายเงินแต่ละงานหรือโครงการไว้ชัดเจนจึงสามารถตรวจสอบ ติดตามการดำเนินงานในแต่ละเรื่องได้ว่า ผลของงานที่ได้รับกับเงินที่ใช้จ่ายไปนั้นสอดคล้องกันมากน้อยแค่ไหน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ของเงินกับวัตถุประสงค์ เป้าหมายและระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในแต่ละช่วงเวลา นอกจากนี้ผู้บริหารยังสามารถอาศัยงบประมาณเป็นเครื่องมือในการประสานแผนหรือโครงการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา เพื่อให้สามารถช่วยกันทำงานสนองนโยบาย หรือวัตถุประสงค์หลักร่วมกัน ไม่ขัดแย้งหรือต่างฝ่ายต่างทำไปพร้อม ๆ กับการติดตาม ควบคุม และตรวจสอบการปฏิบัติงานของแต่ละหน่วยงานย่อยภายในองค์กร

สุทธิธรรม ดันดิรจนาวงศ์ (2546 : 159 - 160) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรทางการเงิน ดังนี้

1. ช่วยให้การดำเนินการของสถานศึกษาประสบความสำเร็จในงานภารกิจหลักคือ งานด้านวิชาการ งานบริหารบุคคล งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป
2. เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษา
3. ช่วยในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีคุณภาพในกระบวนการเรียนการสอนของสถานศึกษา
4. ช่วยจัดสรรทรัพยากรหรือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งผลงานที่เกิดขึ้นมีประโยชน์สูงสุดและใช้ทรัพยากรน้อยที่สุดจึงจะถือว่าเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
5. ช่วยสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชนโดยเน้นต้นทุนค่าใช้จ่ายในการประชาสัมพันธ์ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ชุมชน สังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า ทรัพยากรทางการเงินมีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ช่วยพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์

1. ความหมายของทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์

ในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการนำเอาเทคโนโลยีมาช่วยดำเนินการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการจัดการศึกษา มีผู้ให้ความหมายของทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ไว้ ดังนี้

นิคม ทาแดง (2545 : 16 - 25) ได้กล่าวถึงทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ในลักษณะ 2 ความหมาย ดังนี้ คือ

1. อุปกรณ์ หมายถึง เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องเล่นเทป เครื่องรับวิทยุ เครื่องรับโทรทัศน์ กล้องถ่ายภาพ

2. วัสดุ หมายถึง วัสดุที่ใช้ในการดำเนินการออกแบบ และจัดบรรจุเนื้อหาสาระเป็นระบบเพื่อการศึกษาและการแนะแนวเรียบร้อยแล้ว พร้อมทั้งจะนำไปใช้ เช่น ภาพยนตร์ แผ่นโปรแกรมภาพสไลด์ เป็นต้น

สุทธิวรรณ ตันติรจนางค์ (2546 : 160) ได้กล่าวไว้ว่าวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนรู้รวมทั้งครุภัณฑ์และเครื่องมือที่ต้องใช้ในการดำเนินกิจกรรมด้านการเรียนการสอน และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา เช่น กระดาน ชอล์ก เอกสาร หุ่นจำลอง แผนภูมิ อุปกรณ์ทดลองทางวิทยาศาสตร์ เครื่องมือช่าง เป็นต้น ผู้ที่กำหนดวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาจะเป็นครูและผู้บริหารสถานศึกษา และขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระการเรียนรู้ กิจกรรมในการเรียนการสอน

ถัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ (2549 : 15) ได้กล่าวถึงความหมายของทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ว่า หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้ในองค์กร

ชนัญชี กังคานนท์ (2550 : 3) ได้กล่าวถึงความหมายของทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ว่า หมายถึง วัสดุดิบและสิ่งของที่จัดหาเพื่อใช้ในการดำเนินการผลิตหรือให้บริการลูกค้า

สรุปได้ว่า ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุอุปกรณ์และครุภัณฑ์ต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้สนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอน เครื่องมือช่าง อุปกรณ์การทดลองวิทยาศาสตร์ คอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการอำนวยความสะดวกเร็วในการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ความสำคัญของทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์

ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์มีความสำคัญกับการบริหารจัดการในสถานศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนรู้และร่วมกิจกรรมได้ มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ไว้ ดังนี้

ชลียา ลิ้มปิยากร (2540 : 52 - 53) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ไว้
ดังนี้

1. ดึงดูดความสนใจผู้เรียน และให้ประสบการณ์ที่ตื่นตาตื่นใจ
2. เป็นรูปธรรม ทำให้เห็นภาพจน์ต่าง ๆ ได้ง่าย
3. นำเหตุการณ์ที่อยู่ไกลมาศึกษาในชั้นเรียนได้ เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต

เป็นต้น

4. ทำให้จำและเก็บประสบการณ์ไว้ได้นาน
5. ใช้สอนข้อเท็จจริง ความเป็นเหตุเป็นผล เช่น การทดลองวิทยาศาสตร์
6. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน
7. ช่วยให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบผลการเรียนรู้ได้รวดเร็ว เช่น บทเรียน โปรแกรม

เป็นต้น

กรมวิชาการ (2545 : 6 - 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของของทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ไว้
ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นสิ่งที่กำลังเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นกระบวนการ
2. สร้างสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่แปลกใหม่ น่าสนใจ และทำให้อุบายรู้้อยากเห็นมากขึ้น
3. ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้เรียน
4. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการใช้สื่อและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อค้นคว้าเพิ่มเติม
5. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการค้นคว้าหาแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

กิดานันท์ มลิทอง (2548 : 88) ได้กล่าวถึงความสำคัญของของทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์
ที่จะเกิดกับผู้เรียนไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
2. ช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับผู้เรียน
3. ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่เป็นนามธรรมและยากต่อความเข้าใจ
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น
5. สร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้
6. การใช้วัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ประกอบการเรียนการสอนช่วยให้บรรยากาศ

ในการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น

7. เป็นการกระตุ้นให้ครูผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอในการเตรียมผลิตวัสดุและเรื่องราว
และเทคนิควิธีการใหม่ ๆ เพื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ มีประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา โดยเฉพาะต่อผู้สอนและผู้เรียน ช่วยให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

ทรัพยากรสารสนเทศ

1. ความหมายของทรัพยากรสารสนเทศ

สารสนเทศ คือ ข้อมูลที่ถูกจัดกระทำให้มีความหมาย หรือมีคุณค่าเพิ่มขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการใช้ การวางแผน และการบริหาร ได้มีผู้ให้คำนิยามและความหมายเกี่ยวกับสารสนเทศ (Information) ไว้แตกต่างกันและมีความเกี่ยวเนื่องกัน ดังนี้

อุทัยวรรณ จรุงวิภู (2544 : 5) ได้กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผล และถูกจัดให้อยู่ในรูปที่มีความหมาย มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจ หรือนำไปใช้งาน เช่น นำข้อมูลของที่ขายได้ไปวิเคราะห์เพิ่มเติมว่า ขายได้เพิ่มหรือลดจากเดิมเท่าใด เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์แนวโน้มของธุรกิจ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจของผู้รับผิดชอบต่อไป

นิภาภรณ์ คำเจริญ (2545 : 14) ได้กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลของข้อมูลดิบ (Raw Data) ซึ่งสารสนเทศอาจประกอบไปด้วย ข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวอักษร ตัวเลข เสียงและภาพ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้เมื่อนำมาผ่านการประมวลผลแล้วก็จะเกิดเป็นสารสนเทศ เพื่อนำมาสนับสนุนการบริหารงานและการตัดสินใจของผู้บริหาร

กิตติ ภัคดีวัฒน์กุล (2546 : 272) ให้ความหมายของสารสนเทศว่า หมายถึง ข้อมูลที่ผ่านการเก็บรวบรวมและเรียบเรียง เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ เช่น การนำเสนอยอดขายรายเดือนต่อผู้บริหาร ซึ่งยอดขายรายเดือนได้มาจากการรวบรวมยอดขายของตัวแทนในแต่ละวัน

ธนู บุญญานุวัตร (2549 : 2) ได้กล่าวถึงทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง สื่อหรือวัสดุที่ใช้เก็บบันทึกสารสนเทศ เราใช้วัสดุหลายรูปแบบในการบันทึก เนื่องมาจากสารสนเทศมีทั้งตัวอักษร ข้อความ รูปภาพ และเสียง

สรุปได้ว่า ทรัพยากรสารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวอักษร ตัวเลข เสียงและภาพโดยผ่านกระบวนการเก็บรวบรวม เรียบเรียง ประมวลผล และถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย มีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นด้านสนับสนุนการบริหาร การวางแผน การบริหารจัดการ และช่วยการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยสารสนเทศนั้นอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงานโสตทัศนวัสดุ คอมพิวเตอร์ แผ่นซีดี แผ่นดีวีดี แผ่นออปติคัลดิสก์ และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นต้น

2. ความสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศ

การบริหารระบบสารสนเทศที่ดี จะช่วยให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้บริหารมีความรู้ที่ถูกต้อง ทันสมัย ตรงตามวัตถุประสงค์และเรียกใช้ได้สะดวก มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของระบบสารสนเทศไว้ ดังนี้

ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และไพบุลย์ เกียรติโกมล (2545 : 44 - 45) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการจัดการไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ เนื่องจากข้อมูลถูกจัดเก็บและบริหารอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้บริหารสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วในรูปแบบที่เหมาะสม และสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้ทันต่อความต้องการ

2. ช่วยผู้ใช้ในการกำหนดเป้าหมายกลยุทธ์และวางแผนปฏิบัติการโดยผู้บริหาร จะสามารถนำข้อมูลที่ได้จากระบบสารสนเทศมาช่วยในการวางแผน และกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงาน

3. ช่วยผู้ใช้ในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน เมื่อแผนงานถูกนำไปปฏิบัติ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ผู้ควบคุมจะต้องตรวจสอบผลการดำเนินงาน โดยนำข้อมูลบางส่วน มาประมวลผลเพื่อประกอบการประเมินสารสนเทศที่ได้จะแสดงให้เห็นผลการดำเนินงานว่า สอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการเพียงไร

4. ช่วยผู้ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ผู้บริหารสามารถใช้ระบบสารสนเทศประกอบการศึกษาและการค้นหาสาเหตุ หรือข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน ถ้าการดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ โดยอาจเรียกนำข้อมูลเพิ่มเติมออกมาจากระบบ เพื่อให้ทราบว่า ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานเกิดขึ้นจากสาเหตุใด หรือจัดรูปแบบสารสนเทศ ในการวิเคราะห์ปัญหาใหม่

5. ช่วยให้ผู้ใช้งานสามารถวิเคราะห์ปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อหาวิธีควบคุม ปรับปรุง และแก้ไขปัญหา สารสนเทศที่เกิดจากการประมวลผลจะช่วยให้ผู้บริหารวิเคราะห์ว่าการดำเนินงานในแต่ละทางเลือกจะช่วยแก้ไขหรือควบคุมปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างไร

6. ช่วยลดค่าใช้จ่าย ระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ธุรกิจลดเวลาแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการทำงาน

ศรีไพร สักดีรุ่งพงศากุล (2547 : 154 : 155) ได้กล่าวว่า ระบบสารสนเทศที่มีคุณภาพ จะช่วยส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งประโยชน์ของระบบสารสนเทศ มีดังนี้

1. ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ระบบสารสนเทศช่วยให้การดำเนินงาน มีความถูกต้อง สะดวก และรวดเร็ว

2. ช่วยสร้างทางเลือกในการแข่งขัน ระบบสารสนเทศสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการแข่งขันทางธุรกิจ เพื่อสร้างความพึงพอใจในการบริการแก่ลูกค้า

3. ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจ ระบบสารสนเทศช่วยให้ข้อมูล เพื่อการตัดสินใจของผู้บริหาร

4. ช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิต

สรุปได้ว่า ทรัพยากรสารสนเทศ มีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษาเป็นข้อมูลต่างๆ ตัวอักษร ตัวเลข เสียงและภาพโดยผ่านกระบวนการเก็บรวบรวม เรียบเรียง ประมวลผล และถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย มีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสนับสนุนการบริหาร การวางแผน การบริหารจัดการ โดยสารสนเทศนั้นอาจอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น วัสดุตีพิมพ์ วัสดุไม่ตีพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำข้อมูลสารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจเพื่อการวางแผนและกำหนดเป้าหมายได้ชัดเจน

ทรัพยากรการบริหารจัดการ

1. ความหมายของทรัพยากรการบริหารจัดการ

การจัดการเป็นสิ่งสำคัญในการบริหารสถานศึกษา ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาขึ้นอยู่กับจัดการ ได้มีผู้หนึ่งกล่าวถึงความหมายของทรัพยากรการบริหารจัดการไว้ดังนี้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542 : 6) ได้กล่าวว่าการบริหารจัดการ หมายถึง การบริหารงานจัดการใดที่องค์กรได้ใช้ทรัพยากร ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรได้ตั้งเป้าหมายไว้ มีการวางแผนการจ้องค์การ การจูงใจ การควบคุม และการกระทำที่ทำให้เกิดการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างมีระบบแบบแผน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 22) ได้กล่าวว่าการบริหารจัดการ หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลาย อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร

ครรชิต มาลัยวงศ์ (2546 : 102 - 103) ได้กล่าวถึงความหมายของทรัพยากรการบริหารจัดการว่า หมายถึง การวางแผนการศึกษา การจ้องค์การ การจัดงานและควบคุมให้การทำงานเป็นไปตามที่กำหนด การสั่งการและการแก้ไขปรับปรุงงาน การจัดทำรายงานและการจัดทำงบประมาณ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 33) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาว่าเป็นการบริหารโดยใช้หลักหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม

หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ มีความตระหนักในหน้าที่ของตน และหลักความคุ้มค่า ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา

ขงยุทธ เกษสาคร (2548 : 22) ได้กล่าวถึงความหมายของการจัดการว่า หมายถึง ความสามารถในการจัดการ การดำเนินการในการจัดสรร การพัฒนา การนำไปใช้อย่างหนึ่ง อย่างไม่หรือทั้งหมดต่อทรัพยากรทางการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ทรัพยากรเหล่านั้น เอื้ออำนวยต่อทุกฝ่าย เกิดความคุ้มค่าและประโยชน์สูงสุดต่อโรงเรียน

หวน พันธุพันธ์ (2548 : 17 -18) ได้กล่าวถึงความหมายของทรัพยากรการบริหาร จัดการว่าหมายถึง การกำหนดนโยบาย รวบรวม แสวงหาทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากร การใช้ ทรัพยากร และการประเมินผลการใช้

สรุปได้ว่า ทรัพยากรการบริหารจัดการเป็นกระบวนการหรือวิธีการบริหารจัดการ ที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ การวางแผนงาน การสนับสนุน การควบคุมกำกับติดตามและการนิเทศงาน อย่างเป็นระบบเพื่อให้การบริหารงานด้านการศึกษามีประสิทธิภาพโดยใช้โดยยึดหลักธรรมาภิบาล หลักการมีส่วนร่วมและหลักความรับผิดชอบต่อมาจัดการให้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดทำให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารการศึกษา

2. ความสำคัญของทรัพยากรการบริหารจัดการ

สถานศึกษาเป็นสังคมหนึ่งซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลหลาย ๆ บุคคลทำกิจกรรม และร่วมมือกัน ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ระบบการบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินงาน บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ได้มีนักการศึกษาและนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากร การบริหารจัดการไว้ดังนี้

จันทรานี สงวนนาม (2545 : 26) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรการบริหาร จัดการว่า มีความสำคัญต่อการอยู่รอดขององค์กร การเรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการจะช่วยให้องค์กร สามารถกำหนดจุดประสงค์ เป้าหมายของบุคลากรตลอดจนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม

พะยอม วงศ์สารศรี (2545 : 6) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทรัพยากรการบริหารจัดการไว้ ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาให้องค์กรเจริญเติบโต เพราะการบริหารทรัพยากรบุคคลเป็นสื่อกลาง ในการประสานงานกับแผนกต่าง ๆ เพื่อแสวงหาวิธีการให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามา ทำงาน เมื่อองค์กรได้บุคคลที่มีคุณสมบัติดังกล่าว ย่อมทำให้องค์กรเจริญเติบโตและพัฒนาขึ้น

2. ช่วยให้ผู้คนที่ปฏิบัติงานในองค์กรมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานเกิดความจงรักภักดีต่อองค์กรที่ตนปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อผลผลิตขององค์กร

3. ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงแก่สังคมและประเทศชาติ ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดีแล้วย่อมไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างองค์กรและผู้ปฏิบัติงาน ทำให้มีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

สรุปได้ว่าทรัพยากรการบริหารจัดการมีความสำคัญต่อองค์กร ช่วยให้องค์กรสามารถกำหนดจุดประสงค์ เป้าหมาย ตลอดจนการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม ทำให้องค์กรพัฒนาและดำเนินการไปในแนวทางและวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยต่างประเทศ

ซาง (Tsang, 2001 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดสรรเงินงบประมาณด้านการศึกษาในประเทศจีน โดยมุ่งศึกษาการระดมทรัพยากร ความเสมอภาคและประสิทธิภาพทางการศึกษา พบว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญทางด้านการศึกษาเป็นอย่างมาก จัดสรรงบประมาณเพื่อการศึกษาหลายโครงการ การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการลงทุน การศึกษา ด้านความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องขจัดปัญหาทางการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มคนยากจน

เอ็ดเวิร์ด และเฮเลน (Edward and Helen, 2004 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นที่ค่าธรรมเนียมด้านการศึกษาและผลกระทบด้านการให้ทุนการศึกษา พบว่าการจัดเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาไม่มีผลกระทบต่อครอบครัวชั้นกลาง แต่กระทบต่อเด็กด้อยโอกาส ทำให้คุณภาพการศึกษาไม่พัฒนาเท่าที่ควร

เฟรเดอริก (Frederick, 2005 : Abstract) ได้ศึกษาการจัดระบบทรัพยากรบุคคลภายในบริษัทเบเยอร์ โพลีเมอร์ แอนด์ จำกัด พบว่าทรัพยากรบุคคลมีความสำคัญต่อการดำเนินการธุรกิจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะบุคลากรต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญ จึงทำให้ธุรกิจของบริษัทประสบความสำเร็จ แต่ในการกำหนดคุณสมบัติในการสรรหาให้ได้บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาทำงานเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก

งานวิจัยในประเทศ

สาวิตรี อุตมะ (2547 : 123) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การระดม

ทรัพยากรของผู้บริหารโรงเรียนมีการระดมด้านทรัพย์สินอยู่ในระดับมาก ส่วนครูผู้สอนมีการระดมทรัพยากรด้านบุคลากรมากเป็นอันดับหนึ่ง ผลการเปรียบเทียบการระดมทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษาระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทดสอบเป็นรายด้านพบว่าด้านบุคลากรไม่แตกต่างกัน นอกนั้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผู้บริหารโรงเรียนมีการระดมทรัพยากรมากกว่าครูผู้ปฏิบัติการสอน

สังวาลย์ วุฒิสลา (2548 : 94 - 97) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 5 พบว่า โดยภาพรวมมีการบริหารงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ เมื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา ตามขนาดโรงเรียนทั้งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อทดสอบรายคู่ พบว่า ด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล โรงเรียนขนาดเล็กมีการบริหารทรัพยากรมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่กับขนาดกลาง และขนาดกลางกับขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน ด้านการบริหารทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก มีการบริหารทรัพยากรมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนขนาดกลางกับขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน ด้านการบริหารทรัพยากรงบประมาณ โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีการบริหารทรัพยากรมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนขนาดกลางกับขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน ด้านการบริหารทรัพยากรอาคารสถานที่ โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีการบริหารทรัพยากรมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนขนาดกลางกับขนาดเล็กไม่แตกต่างกัน

เนตรนภา กันชะวงศ์ (2551 : 55) ได้ทำการวิจัยเรื่องความต้องการและวิธีการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนบนพื้นที่สูง อำเภอฝาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลากรมีวิธีการระดมหาบุคลากรที่ปฏิบัติมากที่สุด คือ การหาบุคลากรที่จ้างสอนรายปี ด้านงบประมาณ ได้มีการระดมโดยการขอจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด การขอจัดสรรจากองค์กรท้องถิ่น ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีการขอรับการจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด ด้านการจัดการ มีวิธีการระดมทรัพยากร คือ การขอให้ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ได้ขอความร่วมมือจากชุมชนใช้แหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ขอความร่วมมือจากชุมชนสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น

เบญจวรรณ อุไรรัตน์ (2551 : 125 - 126) ได้ทำการวิจัยเรื่องการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่าการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษามากที่สุด คือ ด้านทรัพยากรบริหารจัดการ ส่วนด้านทรัพยากรการเงินมีการระดมที่น้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาตามขนาดของสถานศึกษาโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านทรัพยากรบุคคลและด้านทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านทรัพยากรการเงินและด้านทรัพยากรบริหารจัดการไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามตำแหน่งพบว่าโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านทรัพยากรบุคคล ด้านทรัพยากรการเงิน และด้านทรัพยากรวัสดุ อุปกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านทรัพยากรบริหารจัดการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นันทยา โสภณสรัญญา (2552 : 69) ได้ทำการวิจัยเรื่องการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาอ่างทอง ผลการวิจัยพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีการระดมทรัพยากรอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านทรัพยากรบุคคลมีการระดมอยู่ในระดับมาก ด้านการระดมทรัพยากรการเงิน มีระดับการปฏิบัติต่ำ เมื่อเปรียบเทียบตามประเภทของโรงเรียนมัธยมศึกษาพบว่ามีการระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านทรัพยากรวัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้นของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด แตกต่างกับโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ และโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล ด้านทรัพยากรทางสังคมของโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำจังหวัด โรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ และโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลไม่แตกต่างกัน

ประเสริฐ วงศ์เสนา (2552 : 96 - 97) ได้ทำการวิจัยเรื่องสภาพการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการบริหารการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมด้านทรัพยากรการเงิน ด้านทรัพยากรทางกายภาพ ด้านทรัพยากรทางสังคมและด้านทรัพยากรสารสนเทศไม่แตกต่างกัน ส่วนทรัพยากรด้านมนุษย์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดของสถานศึกษา พบว่าครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการระดมทรัพยากร

ในท้องถิ่นเพื่อการบริหารการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิไลวรรณ วงศ์จำปา (2553 : 92) ได้ทำการวิจัยเรื่องการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหาร การศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอณาแก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่าการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการระดม ทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้แทนครู และประธานกรรมการ สถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหาร สถานศึกษามีการระดมทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์มากกว่าประธานกรรมการสถานศึกษา เมื่อเปรียบเทียบตามขนาดของโรงเรียนพบว่าการระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารการศึกษาโดยรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การระดมทรัพยากรเพื่อใช้ ในการบริหารการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะทรัพยากรทางการศึกษา ช่วยให้การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาดำเนินได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ มีการส่งเสริม ให้ประชาชน องค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ต้องการที่จะศึกษาสภาพการระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอน ใน 5 ด้าน คือ การระดมทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรสารสนเทศ และทรัพยากรการบริหารจัดการ ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูล ในการวางแผนการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป